

村上春樹

Haruki Murakami

Bespalvis Cukuru Tadzakis ir jo klajonių metai

baltoji lankos

Haruki Murakami

Bespalvis
Cukuru Tadzakis ir
jo klajonių metai

Romanas

Iš japonų kalbos vertė Jurgita Ignotienė

baltos lankos

Nuo liepos antrame kurse iki kitų metų sausio Cukuru Tadzakis gyveno galvodamas beveik vien tik apie mirtį. Per tą laiką sutiko dvidešimtąjį gimtadienį, tačiau tas režis jokios ypatingos reikšmės neturėjo. Visas tas dienas nutraukti sau gyvybę jam atrodė pats natūraliausias, pats išmintingiausias dalykas. Dar ir dabar gerai nesuprato, kodėl tąkart nežengė paskutinio žingsnio. Nors juk būtent tada įveikti gyvybę ir mirtį skiriančią slenkstį atrodė daug paprasčiau nei išgerti žalią kiaušinį.

Ko gero, Cukuru iš tikrųjų nepamėgino nusižudyti, nes jo mintys apie mirtį buvo tokios tyros ir stiprios, kad širdyje neužsimezgė konkretus tam tinkamo mirties būdo vaizdas. Konkretumas buvo veikiau antraeilė problema. Jeigu tuo metu kur nors netoliese būtų buvusios durys į mirtį, jis tikrai, nė nedvejodamas būtų jas atidaręs. Daug negalvodamas, tam tikra prasme, tarsi pratęsdamas kasdienį gyvenimą. Bet, laimei ar nelaimei, tokių durų netoliese jis nerado.

Cukuru Tadzakis dažnai pagalvoja, kad gal būtų buvę geriau tada numirti. Tokiu atveju dabar čia esantis pasaulis neegzistuos. Tai atrodo žavu. Čia esantis pasaulis neegzistuos, ir tai, ką manome esant realybe, daugiau nebebūtų realu. Kai šiam pasauliui pats jau neegzistuoja, lygiai dėl tos pačios priežasties ir tau pačiam šis pasaulis nebeegzistuoja.

Bet kartu Cukuru nesuprato, kodėl tada jam reikėjo taip pavojingai priartėti prie mirties. Net jeigu ir buvo konkreti priežastis, kodėl žavėjimasis mirtimi buvo toks stiprus ir apie pusę metų buvo įvyniojęs jį patį. Taip, įvynioti – neabejotinai pats tinkamiausias žodis. Kaip žmogus iš Šventojo Rašto, prarytas milžiniško banginio ir tame pilve išgyvenęs, Cukuru įkrito į mirties skrandį ir tamsioje, tvankioje skylėje praleido nesuskaičiuojamą daugybę dienų.

Tuo laiku jis gyveno kaip lunatikas arba kaip numirėlis, dar nespėjęs suvokti, kad mirė. Pakilus saulei nubusdavo, išsivalydavo dantis, apsilvilkdavo po ranka pasitaikiusius rūbus, įsėdęs į traukinį nuvažiuodavo į universitetą, per paskaitas konspektuodavo. Kaip žmonės, užėjus smarkiam vėjui, įsikimba gatvės žibinto, taip ir jis judėjo tik pagal prieš akis esantį tvarkaraštį. Be reikalo su niekuo nešnekėdavo, sugrįžęs į butą, kuriame gyveno vienas, atsisėdavo ant grindų ir atsirėmęs į sieną galvodavo arba apie mirtį, arba apie gyvybės nebuvimą. Priešais jį plačiai žiojėjo tamsi bedugnė, sminganti tiesiai iki pat Žemės rutulio centro. Viskas, kas ten matėsi – tik į storus debesis pavirtusi sukuriuojanti tuštuma, viskas, kas girdėjosi – tik ausyse spengianti gili tyla.

Kai negalvodavo apie mirtį, jis negalvodavo apie nieką. Negalvoti apie nieką nebuvo labai sunku. Nei laikraščių jis skaitė, nei klausėsi muzikos, net lytinio potraukio nejautė. Pasaulio įvykiai jam neturėjo jokios reikšmės. Kai pavargdavo sėdėti užsidaręs kambaryje, išeidavo pasivaikščioti. Arba nuėdavo į stotį, atsisėdavo ant suoliuko ir iki begalybės stebėdavo atvykstančius ir išvykstančius traukinius.

Kiekvieną rytą nusiprausdavo po dušu, kruopščiai išsitrinkdavo galvą, du kartus per savaitę skalbdavosi. Švara buvo

vienas svarbiausių polių, ant kurių laikėsi jo gyvenimas. Skalbi-
mas, prausimasis, dantų valymas. Valgiui dėmesio beveik netei-
kė. Pietaudavo universiteto valgykloje, tačiau daugiau padoriai
ir nebevalgydavo. Kai išalkdavo, prekybos centre kaimynystė-
je nusipirkdavo pagrauzti obuolių ir daržovių. Arba valgydavo
batoną, užgerdamas pienu iš pakelio. Kai ateidavo laikas mie-
goti, visai kaip vaistų išgerdavo mažą stiklėlį viskio. Laimei, ne-
buvo daug pakeliantis, todėl šlakelis viskio jį lengvai nunešda-
vo į miego karalystę. Tuo metu jis visiškai nesapnuodavo. O
jeigu kartais ir susapnuodavo ką, tie sapnai, vos pasirodę, sli-
džiu be turėklų sąmonės šlaitu nučiuoždavo į nebūties valdas.

Priežastis, taip stipriai pastūmėjusi Cukuru Tadzakį prie mir-
ties, buvo visiškai aiški. Vieną dieną keturi draugai, su kuriais
jis ilgą laiką artimai bendravo, pranešė daugiau nebenorintys
su juo nei susitikti, nei kalbėtis. Tvirtai ir aiškiai, be galimybės
susitarti, netikėtai. Ir jam nebuvo paaiškinta, kodėl taip griež-
tai nuspręsta. O jis ir neklausė.

Tas jų ketvertukas draugavo nuo mokyklos laikų, tačiau
Cukuru jau buvo išvykęs iš tėviškės ir mokėsi viename iš Toki-
jo universitetų. Pašalinimas iš draugų būrelio nesudarė jokių
nepatogumų kasdieniame gyvenime. Net nereikėjo sukti akių
susitikus gatvėje. Bet taip gali atrodyti tik iš šalies. Kadangi
gyveno toli nuo tų keturių, Cukuru jaučiamas skausmas, prie-
šingai, tik padidėjo ir kėlė dar didesnę įtampą. Atskirtis ir vie-
natvė tapo kelių šimtų kilometrų ilgio laidu, o milžiniška ritė
jį stipriai įtempė. Ir ta įtempta linija dieną naktį būdavo siun-
čiamos sunkiai įskaitomos žinutės. Tas garsas, kaip pro me-
džius prapučiantis viesulas, keisdamas stiprumą fragmentiš-
kai durdavo jam ausis.

Penketukas mokėsi toje pačioje vienos valstybinės gimnazijos, esančios Nagojos priemiestyje, klasėje. Trys vaikinai ir dvi merginos. Vasarą po dešimtos klasės susidraugavo per savanorišką veiklą ir net perėję į aukštesnę klasę, keičiantis klasių sudėčiai, jie ir toliau išliko glaudus būrelis. Toji savanoriška veikla – tai per visuomenės mokslų pamoką gauta vasaros užduotis, bet, net ir pasibaigus duotajam laikotarpiui, jie savo noru ir toliau ją tęsė.

Be savanoriškos veiklos išėiginėmis dienomis, visi kartu vykdavo į žygius, žaisdavo tenisą, važiuodavo maudytis iki pat Čitos pusiasalio, susirinkę kurio nors namuose ruošdavosi egzaminams. Arba (o taip būdavo dažniausiai) susibėgdavo labai nesirinkdami vietos ir iki begalybės šnekėdavosi. Nereiškia, kad kalbėdavo kokia nors viena konkrečia tema, tačiau temoms neišsekdamo.

Penketukas susitiko visiškai atsitiktinai. Savanoriškos veiklos užduotį buvo galima pasirinkti iš kelių. Pagalba po pamokų pradinukams, turintiems mokymosi sunkumų (dauguma jų – mokyklos nelankantys vaikai), irgi buvo viena iš tų veiklų. Iš trisdešimt penkių klasės mokinių tik jie penki pasirinko užduotį Katalikų bažnyčios įkurtoje mokyklėlėje. Penketukas tris dienas dalyvavo Nagojos priemiestyje surengtoje vasaros stovykloje ir labai susidraugavo su vaikais.

Laisvu nuo darbo stovykloje laiku jie atvirai kalbėjosi, suprato vienas kito būdą ir mintis. Pasakojo savo troškimus, atvėrė savo problemas. Ir pasibaigus vasaros stovyklai kiekvienas iš to penketo jautė: dabar jis tinkamoje vietoje ir su tinkamais draugais. „Man pačiam reikia kitų keturių, kartu ir aš pats esu jiems reikalingas“ – toks buvo bendrumo jausmas.

Tai panėšėjo į atsitiktinai susidariusį cheminį junginį. Kad ir kaip kruopščiai ruoštumėsi, vargu ar iš tų pačių medžiagų pavyks antrą kartą gauti tą patį rezultatą.

Ir pasibaigus vasarai jie savaitgaliais maždaug du kartus per mėnesį eidavo į tą mokyklėlę, mokydavo vaikus, skaitydavo jiems knygas, kartu sportuodavo ir žaisdavo. Taip pat sode pjaudavo žolę, dažydavo pastatus, taisydavo žaidimų aikštelės įrenginius. Tokia veikla tęsėsi iki pat mokyklos baigimo, apie dvejus su puse metų.

Tik gali būti, kad sudėtis – trys vaikinai ir dvi merginos – jau nuo pat pradžių turėjo šiek tiek įtampos elementų. Pavyzdžiui, jeigu vaikinai ir merginos sukurtų poras, vienas kuris nors liktų. Šitokia galimybė tarsi mažas storas debesis tikrai nuolatos turėjo kaboti virš jų galvų. Tačiau iš tiesų taip neatsitiko, nesimatė net požymių.

Tikriausiai, reikėtų sakyti, tai atsitiktinumas, kad visi penki buvo didelio miesto vidurinės klasės pasiturinčiųjų sluoksniuose šeimų vaikai. Tėvai – vadinamosios pokario kartos žmonės, arba užsiėmė profesine veikla, arba dirbo prestižinėse firmose. Vaikų išsilavinimui pinigų negailėjo. Šeimos irgi bent jau iš pažiūros atrodė ramios, išsiskyrusių tėvų nebuvo, motinos daugiau ar mažiau triūsavo namie. Mokykloje didžiausias dėmesys buvo skiriamas egzaminams, todėl pažymių vidurkis irgi iš esmės buvo aukštas. Kalbant apie gyvenimo sąlygas, reikėtų pasakyti, kad jie visi penki turėjo daug daugiau panašumų nei skirtumų.

Be to, išskyrus tik Cukuru Tadzakį, kiti keturi turėjo menkutį atsitiktinį bendrą bruožą. Jų vardai buvo susiję su spalvų pavadinimais. Vaikinių pavardės buvo Akamacu ir Omis, o

merginų – Širanė ir Kuro. Tik Tadzakis neturėjo jokio ryšio su spalvomis. Dėl to Cukuru nuo pat pradžių ėmė jausti keistą atskirties jausmą. Žinoma, tai, ar vardas susijęs su spalvos pavadinimu, ar ne, neturi jokio ryšio su žmogaus charakteriu. Tai aišku kaip dieną. Tačiau jis dėl to apgailestavo, ir net, savo nuostabai, labai jautriai reagavo. Natūralu, visi kiti vienas kitą ėmė šaukti spalvomis. *Aka* – Raudonasis, *Ao* – Mėlynasis, *Ši-ro* – Baltoji, *Kuro* – Juodoji. Jį vadindavo tiesiog Cukuru. Cukuru daug kartų rimtai yra galvojęs, kaip būtų gerai, jeigu ir jo pavardėje slypėtų spalva. Tada viskas būtų tobula.

Raudonasis gaudavo išskirtinai puikius pažymius. Neatrodė, kad būtų iš visų jėgų mokėsis, tačiau turėjo pačius aukščiausius visų dalykų įvertinimus. Bet jis ne tik nevaikščiojo užrietęs nosies, o kaip tik eidavo atsitraukęs nuo aplinkinių per žingsnį, būdavo dėmesingas. Tarsi gėdytusi, kad yra protin-gas. Tik, kaip dažna tarp daugelio smulkaus sudėjimo žmonių (jo ūgis taip ir neperkopė 160 cm), jei jau kartą ką nuspręsdavo, taip paprastai nenusileisdavo, net jei tai būtų buvęs visiškas menkniekis. Dažnai rimtai širsdavo dėl nesąmoningų mokyklos taisyklių ir nevykusių mokytojų. Nuo pat gimimo negalėjo pakęsti pralaimėjimo – kai pralaimėdavo žaisdamas tenisą, jam sugesdavo nuotaika. Neimdavo elgtis baisiai, bet aiškiai pasidarydavo nekalbus. Kiti keturi juokėsi iš tokio jo karštakošiškumo ir dažnai pašiepdavo. Galiausiai ir pats Raudonasis imdavo juoktis. Jo tėvas buvo Nagojos universiteto Ekonomiškos fakulteto profesorius.

Mėlynasis buvo regbio klubo priešakinis žaidėjas, nepriekaištingo kūno sudėjimo. Dvyliktoje klasėje tapo komandos kapitonu. Platūs pečiai, tvirta krūtinė, aukšta kakta, plati

burna, didžiulė nosis. Buvo atakuojantis žaidėjas, todėl kūnas būdavo nusėtas žaizdų. Į rimtus mokslus beveik nelinko, tačiau būdas jo buvo linksmas, žmonės jį mėgo. Žiūrėdavo tiesiai į akis, kalbėdavo aiškiai ir garsiai. Buvo neįtikėtinais didelis ēdrūnas, bet, atrodė, valgė tikrai su pasimėgavimu. Retai kada ką nors apšnekėdavo, iš karto įsimindavo žmonių vardus ir veidus. Įdėmiai klausydavosi, ką sako kiti, gebėjo sutelkti žmones. Cukuru net ir šiandien gerai prisimena tą vaizdą, kai jis prieš regbio rungtynes sukviesdavo į ratą komandos draugus ir šaukdavo palaikymo šūksnius.

Jis rėkdavo: „Ar girdit?! Mes laimėsime. Mums svarbu, kaip laimėti arba kiek taškų laimėti. Neturime pasirinkimo pralaimėti. Aišku? Pralaimėti – ne mums!“

„Neturime kito pasirinkimo!“ – garsiai sušukę komandos draugai pasklisdavo po aikštelę.

Tačiau tai nereiškia, kad jų mokyklos regbio komanda buvo labai stipri. Pats Mėlynasis pasižymėjo sportiniais gabumais, buvo sumanus žaidėjas, tačiau bendras komandos lygis buvo pusėtinas. Prieš labai stiprias privačių mokyklų komandas, kurios skirdavo stipendijas ir iš visos šalies surinkdavo pajėgiausius žaidėjus, jie dažnai pralaimėdavo sausai. Tačiau, vos tik rungtynės baigdavosi, Mėlynasis per daug neimdavo į galvą, pralaimėta ar laimėta. „Svarbiausia – noras laimėti, – dažnai sakydavo jis. – Tikrame gyvenime negali visą laiką laimėti. Būna laimi, būna ir pralaimi.“

„Taip pat būna, kad rungtynės neįvyksta dėl lietaus“, – šaipydavosi Juodoji.

Mėlynasis liūdnai papurtydavo galvą: „Panelyte, regbį maišote su beisbolu ar tenisu. Regbiui blogo oro nebūna.“

„Net ir per lietų vyksta rungtynės?“ – nustebusi klausdavo Baltoji. Sportu ji nesidomėjo ir beveik nieko apie jį neišmanė.

„Tikrai taip, – kuo rimčiausiai įsiterpdavo Raudonasis. – Kad ir kaip lytų, regbio varžybos nenutraukiamos. Todėl per rungtynes kasmet nuskęsta daugybė žaidėjų.“

„Siaube, kaip baisu!“ – išsigąsdavo Baltoji.

„Kvaiša. Taigi ir taip aišku, kad jis juokauja“, – pykteldavo Juodoji.

„Truptį nukrypome į šalį, – pertraukdavo Mėlynasis. – Aš tik noriu pasakyti, kad mokėjimas pralaimėti yra vienas iš sportininko gebėjimų.“

„Ir tu diena iš dienos nepailsdamas tai treniruoji“, – šaipydavosi Juodoji.

Taisyklingas Baltosios veidas priminė senovinę japonišką lėlę; ji buvo aukšta ir liekna, kaip modelis. Plaukai buvo ilgi, gražūs, blizgantys, rausvai juodi. Dauguma žmonių, prasilenkdamį gatvėje, nejučiomis atsisukdavo ir pažiūrėdavo į ją. Tačiau susidarė įspūdis, kad ji pati tarsi nežinojo, ką su savo grožiu daryti. Ji buvo labai rimta ir visiškai nemėgo į save atkreipti dėmesio. Gražiai ir talentingai grojo pianinu, tačiau šių gabumų visiškai nedemonstruodavo nepažįstamiems žmonėms. Ir tik šeštadieninėje mokyklėlėje, kai kantriai mokydavo vaikus groti pianinu, ji atrodydavo tikrai laiminga. Tokios laimingos ir laisvos Baltosios Cukuru niekur kitur nebuvo matęs. Ji sakydavo, kad kai kurie vaikai gal ir nelinksta prie mokslų, tačiau turi įgimtų gabumų muzikai ir šitaip imti tuos gabumus ir palaidoti yra apmaudu. Tačiau toje mokyklėlėje buvo tik vienas vos ne antikvarinis pianinas. Todėl penketukas tam, kad nupirktų naują pianiną, su užsidegimu rinko pinigus. Per vasaros

atostogas visi dirbo. Buvo ir į muzikos instrumentų firmą nuėję prašyti prisidėti. Ir galiausiai po visų ilgų pastangų nupirko fortepijoną. Tai įvyko dvyliktoje klasėje, pavasari. Tokia rimta jų labdaros akcija sulaukė dėmesio, buvo aprašyta netgi vietos laikraščiuose.

Baltoji paprastai daug neplepėdavo, tačiau ji mylėjo gyvūnus, todėl kai kalba pakrypdavo apie šunis ar kates, jos veido išraiška visiškai pasikeisdavo, ji įsijautusi išitraukdavo į pokalbį. Pati ji sakydavo svajojanti tapti veterinare, tačiau Cukuru niekaip negalėjo įsivaizduoti jos su aštriu skalpeliu rankose skrodžiančios labradorų pilvus arba kišančios rankas į arklių užpakalius. Įstojus į veterinarijos mokyklą, be jokios abejonės, tokios pratybos bus reikalingos. Jos tėvas Nagojos mieste turėjo moterų kliniką.

Juodoji, kalbant apie išvaizdą, buvo šiek tiek gražesnė už kitas mergaites. Jos veido išraiška buvo gyvybinga, patraukli. Aukšta, stambaus kūno sudėjimo, jau nuo šešiolikos krūtinę. Labai savarankiška, kieto charakterio, kalbėjo greitakalbe, mąstydamo taip pat greitai kaip ir kalbėdavo. Humanitarinių dalykų pažymiai buvo aukščiausi, tačiau matematika ir fizika – visiškai siaubas. Jos tėvas Nagojos mieste turėjo antstolių kontorą, tačiau neatrodė, kad ji būtų galėjusi jam nors kiek pagelbėti. Cukuru dažnai padėdavo jai ruošti namų darbus. Juodoji mėgo laidyti kandžius juokelius, bet turėjo labai savitą humoro jausmą ir kalbėti su ja būdavo linksma. Buvo ir aistringa knygų skaitytoja, nuolat su knyga rankose.

Baltoji su Juodąja ir žemesnėse klasėse mokėsi kartu, viena kitą gerai pažinojo dar prieš susibūriant penketukui. Kai jos abi sustodavo viena šalia kitos, būdavo visai gražus vaizdas.

Nors ir turinti ypatingų meninių gabumų, bet užsidariusi gražuolė ir protinga ironiška komediantė. Unikali žavinga kombinacija.

Taigi kai pagalvoji, grupėje tik Cukuru Tadzakis buvo žmogus, neturintis jokio išskirtinio bruožo ar individualybės. Mokymosi rezultatai irgi buvo vidutiniai. Mokslais per daug nesidomėjo, bet per pamokas visada įdėmiai klausydavosi, visada minimaliai ruošdavosi ir kartodavosi. Nežinia kodėl, bet tokį įprotį išsiugdė nuo mažų dienų. Lygiai taip pat, kaip prieš valgį būtinai nusiplauti rankas, o pavalgius būtinai išsivalyti dantis. Todėl nors ir nėra gavęs tokio pažymio, kad būtų patraukęs aplinkinių dėmesį, bet kurio dalyko minimalius reikalavimus be vargo įvykdavo. Tėvai irgi buvo iš tų žmonių, kurie, jeigu tik nekildavo kokių problemų, dėl mokymosi rezultatų galvos neužė, nevertė lankyti papildomų pamokų, neieškojo ir korepetitorių.

Negali sakyti, kad sporto nemėgo, bet aktyvia sportine veikla neužsiiminėjo, nelankė sporto būrelių, tik kartais su šeima ar draugais pažaisdavo tenisą, kartais paslidinėdavo, kartais paplaukiodavo baseine. Gal ir viskas. Veidas dailus, kartkartėmis ir aplinkiniai taip sakydavo, bet apskritai tai reiškė tik tiek, kad „neturi ypatingų trūkumų“. Jis pats, veidrodyje tyrinėdamas savo veidą, dažnai pajusdavo sunkiai nuslepiamą nuobodulį. Per daug nesidomėjo menu, neturėjo ir jokio konkretaus pomėgio ar gabumų. Šiaip ar taip, buvo nekalbus, dažnai parausdavo, sunkiai sekėsi bendrauti, ypač su pirmą kartą matomais žmonėmis jausdavosi nejaukiai.

Na, bet jeigu reikėtų ką nors tokio pasakyti, tai iš viso penketuko jo šeima, matyt, buvo pati turtingiausia, o teta iš

mamos pusės – nusipelniusi aktorė, kurios vardas, nors ir kuklus, visuomenėje buvo gana plačiai žinomas, tik tiek. Tačiau, kalbant apie patį Cukuru, tokių savybių, kuriomis galėtų puiškuotis prieš žmones arba kurias būtų galima parodyti „va, štai šitos“, jis neturėjo. Mažų mažiausiai taip jis jautėsi pats. Visais atžvilgiais buvo vidutinybė. Arba išblukusi spalva. Turėjo tik vieną, jei galima jį taip pavadinti, pomėgį: Cukuru Tadzakis labiau už viską mėgo žiūrėti į geležinkelio stotis. Nežinia kodėl, bet nuo tada, kiek save prisimena, iki pat šiandien jo nepaliauja žavėjusios traukinių stotys. Ar tai būtų milžiniškos greitųjų traukinių, ar mažos vienabėgės kaimo, ar prekiųjų traukinių stotys, svarbiausia, kad tai būtų geležinkelio stotys. Prie visko, kas susiję su stotimis, labai stipriai linko jo širdis.

Vaikystėje, kaip ir visi, buvo pamišęs dėl geležinkelių modelių, tačiau iš tikrųjų jo dėmesį traukė ne preciziškai sukonstruoti garvežiai ir vagonai, ne sudėtingai besipinančios bėgių linijos, ne išradingi modeliukai, o tarsi priedas prie jų – paprastų stočių maketai. Jam patikdavo žiūrėti, kaip pro tokias stotis pravažiuoja traukiniai arba laipsniškai sumažinę greitį sustoja prie pat platformos. Įsivaizduodavo išlipančius ir įlipančius keleivius, ausimis gaudydavo stoties pranešimus ir traukinių pajudėjimo signalus, įsivaizduodavo greitus stoties tarnautojų judesius. Realybė ir fantazija mintyse susipindavo, o kartais dėl per didelio susijaudinimo net imdavo krėsti drebulys. Tačiau kodėl jo širdį taip patraukė stotys, aplinkiniams negalėdavo logiškai paaiškinti. Be to, net jeigu ir būtų galėjęs, viskas būtų baigęsi tuo, kad jie tikrai būtų pamane: koks keistas vaikas. O pats Cukuru kartais net pagalvodavo, jog labai gali būti, kad jis truputėlį kitoks.